

mazda mazda mazda mazda mazda mazda mazda

Mazda 323. Bäst i sin klass, enligt Svensk Bilprovning.

SVENSK BILPROVNING TESTER CA 3,4 MILLIONER BILER ÅRLIG. AV DE SISTE TESTRESULTATENE KOMMER DET KLART FREM AT MAZDA 323 ER DEN MEST FEILFRIE BILEN I SIN KLASSE - EN BEKREFTELSE PÅ AT MAZDA 323 ER EN PÅLITELIG OG DRIFTSIKKER BIL. MEN HVA MED KJØREEGENSKAPER, KOMFORT O.L.?

Europas største søndagsavis, den tyske Bild am Sonntag, tildelte Mazda 323 den velrenommerte prisen «Det Gyldne Ratt» i klasse I for «utseende, innvendig sikkerhet, komfort og romslighet, motor og ytelse, kjøresikkerhet, understell, fjæring og kjøreegenskaper». Behøver vi si mer?

Mazda 323 får du i en rekke varianter, alt etter dine ønsker

og behov: 3-dørs kombi, 5-dørs kombi eller 4-dørs sedan. 1,3 l, 1,5 l eller 1,6i. LX, GLX eller GTI utgave. Eller den nye Mazda 323 Super med konstant firehjulstrekk, 1,6 l DOCH motor, 16 ventiler og Turbo Injection med Intercooler.

UANSETT HVA DU FORETREKKER - BESØK DIN MAZDA-FORHANDLER FOR EN PRØVETUR.

mazda

Mazda 323 kombi LX får du fra kr. 97.900*

*Vek. lev. Drammen pr. 25/9-86. Frikt og reg. omk. i tillegg

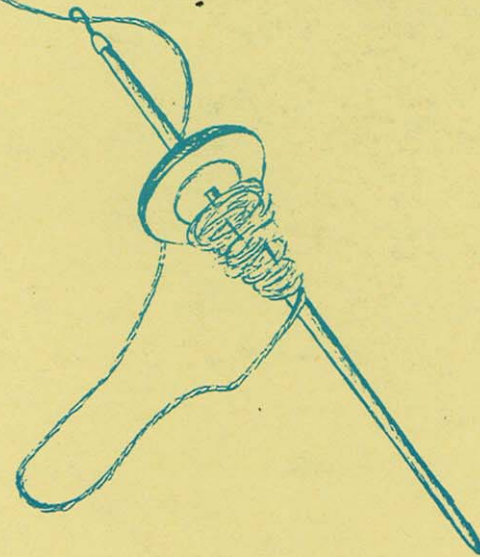
KVA **SKVINESDAL**
AUTO Etablert 1972

TLF. (043) 50 466 - 4480 KVINESDAL

mazda mazda mazda mazda mazda mazda mazda

Kvinesdal Historielag

nr. 2

2 årgang

1987

INNHOOLD:

BONDEDRIFT I KNABEHEIENE	Ståle Sigersvold	1
GREGER I BASTØL I SEGN OG SOGE	Lars Aase	9
KRISTINE DYRSTAD FORTELLER	v/Thora Rafoss	10
SKONNERT "JANUS" AV BREVIK	Bernt Larsson-Fedde	13
NORDMENN I KONGENS LIVGARDE	Nils B. Eiesland	14
FRA LISTER TINGBOK	Arentz Håland	17
MATHIAS RØRVIK FORTELLER	v/Thora Rafoss	18
KAPTEINEN I LERVIG	Bernt Larsson-Fedde	20
ETTERLYSNING		22
REINERT SOLBERG, EN LIVSHISTORIE		23
"INGEN SPYTNING MERE I LIKNES KIRKE"		31

BONDEDRIFT I KNABEHEIENE

Tidsrommet fra 1870 til 1900 blir betegna som "det store hamskiftet" i norsk historie. Det er i denne tida det nye Norge blir til. Gradvis går landet over fra å være et stabilt bondesamfunn basert på gårdsdrift og naturalhushold, til å bli en nasjon prega av industri og urbanisering. Veier og jernbane gjorde landet åpnere, pengehusholdet tok over, og etterhvert ble de nye gruppene av sysselsatt utenfor jordbruket vant med å reise ut av bygda for å skaffe arbeid. Industri og handel brøyt opp et gamelt livsmønsteret, skapte nye behov, men ga også nye muligheter, i en nasjon med ressurser til å møte den nye tida.

Og det ble sirdølen Per Iverson Ousdal som først møtte denne nye tida i Fjotland, da han i 1885 starta den første organiserte gruvedrifta i Knabeheiene. I flere hundre år hadde molybdenforkostene i Blyantberget nord for Knabegårdene vært kjent, men først rundt 1880 ble det et industrielt marked for malmen. Lenge hadde industrien drevet eksperimenter med molybden, og da H. Moissar i 1890-åra klarte å framstille bortimot 100 prosent reint metall fikk molybden kommersiell betydning. I Bergverksstatistikken for 1885 står følgende om den første virksomheten i Knaben:

" Knaben Molybdenglans Grube i Fjotland sogn blir kun bearbejdet en kort tid Midtsommers, hvorved det blir utvundet 1000 kg molybdenglans, der med Vanskelighet blir solgt for 3 Kr. pr. Kg., hvorved utgiftene dækkes."

Samme år ble det også utvunnet 3000 kg molybden ved Tjerdalkampen Gruver i Saltdalen, Nordland. Det viste seg at markedet ikke var så stort som først antatt. Prisene gikk nedover, og i 1887 måtte Per Iverson Ousdal legge ned drifta. I 1894 tok han igjen opp arbeidet. Prisen var fortsatt lave, men gjennom Niels Eide i Flekkefjord fikk han avsetning for malmen, og drifta kunne fortsette til 1898. I to år var det ingen drift, men etter århundredskiftet ble det igjen behov for Knabemalmen. Stålindustrien gjorde i denne tida forsøk med molybden som legering i stål. Dette skapte et større marked, og etterhvert kom også engelske interesser inn i bildet på Knaben. Produksjonen økte jevnt og nådde et toppunkt under og like etter 1. verdenskrig. På disse årene hadde Knaben gradvis utvikla seg til å bli nordeuropas største molybdengruve, til tider med mer enn 200 mann i arbeid forskjellige steder i Knabeheiene.

Men allerede på begynnelsen av 1700-tallet var det enkel bondedrift i Knabeheiene. Molybden hadde i lang tid blitt brukt som skriveredskap, farge- og smøremiddel. Dette har gitt grunnlag for enkel drift og handel, og i denne artikkelen vil jeg forsøke å se nærmere på den første uorganiserte drifta i Knabenheiene.

Knaben er den øverste grenda i det gamle Fjotland Sogn. Gårdene ligger ca 400 m.o.h. og danner grensa for korndyrking i sognet. Det er dokumentert bosetning tilbake til 1600-tallet, og ved folketellinga i 1801 var det 31 beboere på de 6 brukene, som samla disponerte arealer på flere hundre kvadratkilometer. Det har vært sterke og livskraftige gårdsbruk, med hovedvekt på husdyrhold. Det harde klimaet gjorde korndyrking vanskelig, og opp gjennom tidene har bøndene vært avhengige av tilleggsinntekter fra andre næringer. Skogsdrift og sagbruk har gitt slike inntekter, det samme har skjeiding av malm i Blyantberget, 8 kilometer nordøst for Knabegårdene.

"BLYANTBERGET" må ha vært kjent lenge for Knabebøndene. I Peder Clausen Friis's Bescriffuelse over Norrige fra ca 1630, omtaler han Hekfjellene som et grenseområde mellom Norge, Sverige og Russland. Han nevner at fjellkjeden utpeker seg i form og størrelse, og at det "viser sin fyldigste Pyndt i Eegen Sogn og Lister Fogderie.

Clausen tar i denne beskrivelsen også for seg mineralforekomster i området, men nevner ikke spesielt Blyantberget, eller Blaafjell som var den vanligste betegnelsen i denne tida. Men om ikke fjellet er nevnt spesielt, er det rimelig å tro at bøndene i området allerede da har kjent til forekomsten. Blaafjell ligger like ved Grunnevannskuten ca 860 m.o.h., godt synlig i landskapet, og det eneste stedet hvor malmen ligger lett synlig som store klumper og flak i overflata. Rimeligvis har gjeterne og veidemenn langt tilbake i tida blitt oppmerksom på det mørke og glinsende stoffet, annerledes alt annet som var synlig i fjellene. Glatt å ta på, lett å pirke ut av steinene og med den underlige egenskapen at det ga fra seg en glinsende, sølvgrå farge når man strøk det mellom fingrene.

Og det gikk nok snart opp for bøndene at metallet hadde egenskaper som kunne utnyttas. Trolig har Knabebøndene allerede på 1600-tallet brukt metallet som skriveredskap. Kanskje har også noe av malmen blitt ført ut av bygda. Det er ingen kilder fra 1600-tallet, men i 1730 finner vi en skriftlig bekreftelse på at metallet har blitt solgt utenfor bygda. I et brev fortelles det at presten Mathias Poulsen i Bakke Sogn fikk tilsendt blyertz fra Knabeheia.

Utsnitt av kart fra hollenderen Willem Blaeu's verdensatlas trykt i Amsterdam i 1662. Kartet viser «Diocesis Stavangerensis & partes aliquot viciniae», det vil si Stavanger bispedømme med omgivelser.

Det var i denne tida ei utbredt oppfatning at det var grafitt i fjellet, og på 1700-tallet går fjellet bare under navnet Blyantberget. I andre deler av distriktet må de også ha fått kjenskap til forkomsten. Trolig har malmen blitt solgt til store deler av Amtet, for allerede i Foged Tostrups beskrivelse over Mandal og Lister Amt fra 1743 finnes vi den første antoversikten hvor forkomsten er nevnt. Den tynne beskrivelsen over mineralforekomster i området, slutter med følgende anmerking:

" i Fjotland Sogn haves temlig got Bilant".

Dette kan tyde på at det så tidlig som på begynnelsen av 1700-tallet har blitt drevet enkel gruve drift i Knaben. Trolig har bøndene tatt med seg malmlumper fra fjellet som de enkelt fikk solgt som smøremiddel, ovnspuss og blyant. Noen ganger har de nok også pirket ut malmen med kniv. Markedet har rimeligvis vært lite, men likevel stort nok til at det i første del av 1700-tallet ble opprettholdt ei viss utvinning.

JAKTEN ETTER EDLE METALLER

Men det var jakten etter edle metaller som skapte størst aktivitet i Blyantberget på 1700-tallet. Ennå hadde ingen med sikkerhet fastslått hva berget egentlig innholdt. Fra midten av 1700-tallet var det ei utbredt oppfatning at det var en sammenheng mellom ertz og sølv, og etterhvert gikk "Blyantberget" gradvis over til å bli kalt "Sølvbergheien". Teorien om sammenhengen mellom sølv og molybden stammer fra geologen Magnus von Bromell, som i boka "Mineralogia et Lithographia Svecana (1739) skreiv at molybdenmalmen stundom sitter fastvokst på selve sølvmalmsåren.

Dette var sannsynligvis ukjent for folk i Knaben, men det er trolig denne teorien som mot slutten av 1700-tallet fikk folk utenfra til å prøve seg i Sølvbergheia. Den kjente forretningsmannen Jocum Fredrik Buckholm fra Flekkefjord eide i denne tida ett av brukene i Knaben. Buckholm forsøkte seg på forskjellig virksomhet i distriktet, og ei gang på mot slutten av 1780-årene har han som grunneier i Knaben forsøkt å starte ordinær gruve drift i Blyantberget. I løpet av noen sommermåneder ble det sprengt ut flere små gruveganger i fjellet. Resultatet fra denne forsøksdrifta var imidlertid mislykket da det viste seg at Blyantberget ikke egnet seg til minering. Underjordiske vannkilder gjorde at borehullene etter kort tid ble fylt med vann. Dette gjorde det umulig å bruke krutt, noe som var nødvendig for å drive moderne gruve drift. Forsøksdrifta ble derfor gitt opp etter kort tid, rimeligvis med store tap.

Tidspunktet for denne drifta er noe uklar. Buckholm ble som mange andre rammet av den økonomiske krisa på slutten av 1700-tallet, og i begynnelsen av 90-årene måtte han legge ned forretningsvirksomheten i Flekkefjord. Drifta i Knaben må derfor ha foregått ei gang før 1790. I 1794 overdrog han også skjøtet på gården "der aust" i Knaben til Ståle Olsen.

Denne forsøksdrifta er beskrevet i Etatråd og Amtmand P.Holms Beskrivelse over Lister og Mandal Amt, Topografiske Journal for Norge, 1795:

" Øverst i sognet, paa Gaarden Knaben Grund, en halv Miil fra Gaarden, ligger et Bjerg som av gammelt har vært kaldet Sølvbergheien, hvorav er brudt endel Blyant eller Isonfarge, av sitt slag meget godt, hvilket er solgt for 6 sk. Pundet. En Halvfjerdingsvej deraf ligger i Nord Grundevaldsknuden, hvorudi fines ligeledes Blyant iblandt stenene, men er av den Beskaffenhed, at når der bores en halv Alen ind i Bjerget, kommer der Vand i Hullet, saa at men ikke kan faae skudt det løs med Krud. Når Kjøbmennene i Flekkefjord vilde oppmuntre Opsidderne eller komme dem til Hjelp i at bryde Blyant, troer jeg, at de samtlig deraf kunne have fordel, skjønt Transporten fra stedet til Flekkefjord er besværlig, 7 Miil tilvands og lands, hvilken Rejse, som Veijen nu er, om sommeren ikke lader sig gjøre i kortere Tid end 2 Dage."

I denne beskrivelsen er det også nevnt at Madam Thue på et annet tidspunkt har forsøkt seg med gruvedrift i Sølvberget. Også hun måtte gi opp etter kort tid.

Men Jocum Fredrik Buckholm og Madam Thue ble ikke de siste som reiste til Sølvberget i håp om å finne edle metaller. I 1810 foretok Løitnant Flood en "økonomisk Reise til Lister og Jæderen", der han først og fremst ville undersøke malmen i Sølvberget. Flood var nok mer realistisk enn sine forgjengere, og antok i utgangspunktet muligheten til å finne grafitt. Flood la først turen om Sirdal, der han dreiv undersøkelser av andre mineralforekomster. Derfra gikk turen til Sølvberget hvor han undersøkte stedene det tidligere hadde blitt gjort forsøk med gruvedrift.

Flood er aldri i tvil om at det var grafitt i Blyantberget, og at det ville være avsetning for malmen. Men av andre grunner var han i utgangspunktet tvilende til at drift i Blyantberget kunne bli lønnsom. I "Topografiske statistiske samlinger fra Kristiania (1812) kan vi lese følgende om erfaringene fra denne reisen:

" neppe kan Graphiten lønne Arbeidet med alle dertil hørende Redskaber og Materialer, saasom Krud, Mineer-Anstalter, Reensen fra Stene, m. m., saavel som dens Transport; ubergnet hvad man maa vente at tabe ved Arbeideres Uredelighed, der ansee det for en Bagatel at forsyne sig, Venner og Bekjendte o. s. v., enten for Intet eller for en Spotpris med Alt, hvad disse måtte behøve deraf."

På tross av skepsisen til lokalbefolkninga og de praktiske problemene gruvedrift ville medføre, antyder Flood drift som praktisk mulig. Han så det nødvendig å bygge egne hus for arbeiderne ved bruddstedet, og antyder at transporten kunne gå langs det 3 1/2 mil lange dalføre til Øie nederst i Quinnesdal. Derfra kunne malmen føres videre med båt til Flekkefjord for videre forsendelse. Framsynt nok ble det nettopp denne transportveien som først ble brukt da drifta ved Knaben for alvor kom igang på slutten av 1800-tallet.

Men om turen til Blyantberget hadde svekket Floor i håpet om drift i Knabeheiene, tok han likevel med seg prøver av metallet. Disse ble seinere sendt til Selskabet for Norges Vel i Trondheim for analyse. I forsendelsen har Floor trolig også antydnet muligheten for at prøvene kunne inneholde grafitt. Men om håpet om gruvedrift var lite fra før, ble det rimeligvis enda mindre da resultatene av analysen forelå. I den korte og saklige redgjørelsen fra professor Esmark ved "Det Norske Selskab" heter det:

"Dersom de til Selskabet indleverede Prøver er de her omtalte, da er dette Fosil ikke Grafitt, men bladigt Molybdæn med almindelig Qvarts, hvilken ikke kan bruges som Grafitt."

Selsk. Anmærkning

SMØRING OG ISENFARGE

For første gang ble det med sikkerhet fastslått at det blalige berget verken inneholdt grafitt, sølv eller andre edle metaller. I 1778 hadde den svenske kjemikeren Karl Wilhelm Seele påvist at Molybdenglans er et sulfidmineral av molybden. Senere klarte den svenske kjemikeren T.T.Hjelm, å frigjøre selve det elementære metallet, som viste seg å være et grunnstoff med atomvekt 96 og ordenstall 42 i det periodiske system. Dette var en stor oppdagelse. Men selv om det nye og ukjent metallet hadde et bemerkelsesverdig høyt smeltepunkt, var det ennå ingen industriell anvendelse for metallet.

Men som ovnssverte, farge og smøremiddel var det fortsatt et marked for molybdenen. Prisene hadde holdt seg stabilt på samme nivå som smøret, og i trange var det kanskje dette som skulle til for å få endene til å møtes. Folketallet hadde økt raskt utover på 1800-tallet og skapt problemer i bygdene. Og mot midte av 1800-tallet meldte fattigdommen seg for fullt. I 1862 skrev Stiftamtmand N. Vogt til amtmannskapet at fattigdommen i de indre strøk av Lister er verre enn noe annet sted i landet. Han skreiv videre at "Befolkningens mest undværlige behov kan med Nød kan bestrides, at Sindsygdømmene, som Følge av denne fattigdom havde en større Udbredelse her end noget andet Sted, at Tvangsauksjoner var huppige og at til og med Fanterne havde forladt dette Område."

Det er ingen kilder som omtaler gruvedrift fra første del av 1800-tallet, men det er rimelig å tro at inntektene fra Blyantberget har vært spesielt viktige i denne tida. I et intervju i Færdrelandsvennen i 1962 forteller Bjarne Eftestøl at bestefaren, Tollei Torgrimson Knaben født 1817, hadde fortalt at folk i Knaben dro til Blyantberget for å brenne ut blyantmalm når de var i beit for penger eller varer. Dette gjorde de ved å varme opp fjellet. Når bålet var utbrent slo de på vann som fikk berget til å sprekke. Stykkene knuste de til sand, og vasket malmen ut med panner.

Dette er en mer bevisst form for gruvedrift enn den vi finner på 1700-tallet, noe som kan tyde på en større aktivitet i denne tida. Det kan se ut til at produksjonen har økt, og at det etterhvert var nødvendig å reise til Kristiansand for å få avsetning for malmen. Bjarne Eftestøl forteller at bondene på 1800-tallet begynte å gå 2 1/2 mil over fjellet til Aseral, for så å gå videre de 10 milene langs landeveien til byen.

I Kristiansand var det bykjøpmennene som tok imot malmen. Det meste gikk nok til forbrukere i distriktet, men det kan også tenkes malmen på 1800-tallet har gitt grunnlag for en viss eksport. I det dansk Academi for Kjøbmænds encyklopædisk Købmænds-lexicon fra 1831 står molybden oppført som handelsvare. Siden Danmark ikke har egne molybdenforekomster, kan det tenkes denne malmen har kommet fra kjøpmenn i Kristiansand.

Akademiet gir følgende beskrivelse av molybdenens egenskaper og bruksområder:

MOLYBDEN er et sølvkvidt, temmelig hardt, strengtflydende Metal, der som erts kommer i Handelen, dog sjældent. Det bruges til at polere Staal, til at laque Messing, til nogle Farver, undertiden ogsaa til Skrivepenne, men hvortil det maa vige for Grafit.

MOLYBDENBLAA, en blaa Farve af Molybden og Tinoryde eller phosphorsuur Kalkjord. Den kaldes ogsaa BLAA CARMIN, og bruges som Anstrygnings- og Smeltefarve.

Den enkle bondedrifta har trolig hatt stor betydning for bøndene i Knaben på 1800-tallet. Behovet for molybden hadde blitt større, og kilder fra 1870-åra viser at bøndene etterhvert fant nye driftsmetoder som kunne gi økt fortjeneste. Istedenfor å utvinne molybdenen oppe ved bruddstedet, ble det nå vanlig å frakte råmalmen til gårdene hvor hele familien kunne være med å skjeide malm i ledige vinterkvelder. Produksjonen økte kraftig med denne metoden, og etterhvert som industrien viste interesse for molybdenen, begynte også bøndene på Salmelid og Risnes å frakte råmalmen til gårds.

Og det er særlig kontakten med Salmelid som er viktig når en ser på den videre utviklinga i Knaben. Industrien hadde gjort sitt inntog i Norge, kampen om drivverdige forekomstene ble hardere, og etterhvert begynte også jakten for å sikre seg eiendomsretten til Blyantberget. Og selv om det tilslutt ble Per Iversen Ousdal som fikk æra av å start den første ordinære gruvedrifta i Knaben, var det salmelijenta Inger Kolbjørnsdatter Drange som sikra seg det første mutingsbrevet. Den 18. januar 1884 ble det bekreftet at Inger Kolbeinsdatter på sin mand Lars Andnesen Drange hans Vegne begjæret Mutingsbrev for en gammel Grube beliggende i Ørnehommen på et Sted kaldet Blyantberget paa Gaarden Knaben i Fjotland Prestegjeld. Mot en avgift på 53 øre ble dette dokumentet lest på Fjotland Kirkebakke den 10de Februar 1884 i Almuens Paahør.

Men også grunneierne i Knaben hadde krav på å bli informert om de nye eierforholdene, og i et nesten uleselig skriv kan man tyde seg fram til denne lille bekræftelsen:

"Under Dags Dato er nåverende Muttingsbrev Oplæst og Bekjent for samtlige Grundeiere i Knaben hvilket herved bevitnes af tilkaldte Vitterligheds Vidner

Knaben den 12te februar 1884

Undertegnet av Torkel Iversen Risnes og Torgrim Jakobsen

Men Inger Kolbeinsdatter Drange bodde i Herad og var over 60 år gammel da mutingsbrevet ble utskrevet. Knaben var fortsatt et isolert bygdesamfunn. Fra Knabegårdene gikk det vei til Håland hvor den førte videre til rideveien på østsida av Kvina. Det var også gangstier til Aseral og Sirdal. Men avstanden til Herad var stor, og rimeligvis har Inger og mannen ikke gjort seg nytte av mutingsbrevet. Det skulle mot og tiltaksmot til for å sette igang gruvedrift i så avsidesliggende strøk. Per Iversen Ousdal hadde disse egenskapene. Og i ei tid hvor mange av bygdas folk heller reiste til Amerika for å skaffe seg arbeid, står innsatsen i Blyantberget fram mot 1900-tallet igjen som et monument over et framsynt og viljestærkt menneske.

Ståle Sigersvold

LITTERATUR

- Bromell, Magnus von: Mineralogia et Lithographia Svecana
- Christensen, Aage : A/S Knaben*Molybdengruver, detaljert historikk til Knabens 50-års jubileum, 1966
- Finne Grønn, S.H. : Fuged Tostrups beskrivelse af Lister og Mandal amt af 1743. Cristiania 1897
- Floor, P.P. : Økonomisk Reise til Lister og Jædderen i 1810. Topogr. statistiske Samlinger. Første Deel, andet Bind. Cristiania 1812.
- Helland, Amund : Topografisk-statistisk Beskrivelse over Lister og Mandal Amt, anden del. Kris.1903
- Ringgaard, Morten : Flekkefjords Historie, Flekkefjord 1942.
- Jøretad, Johan/ Veggeland, Tor : Fjotland Gard-og ættesoge.

XX

LIKNES & FJOTLAND KOOP HANDELSLAG

ALT I KOLONIAL OG DAGLIGVARER

N° 3.

En Krone.

1884.

Direktøren

*Mittlinggaard, (18.1.1884)
E. S. 4/1884. VB.*

*Ved Skrivelse af D. N. i anstalten den 12. d. d. er
 Anger Ko lammestalden på den Gaard Lars Aadmersen Aase
 hans Vesne begjæret sin Bønderes for en gammel Opstøt
 helig seude i Anstalten på et Sted kaldet Belant
 ligger på Gaarden Huabon i Fjotland R. Prostegjald
 En fremmed Person i anstalten Margit Aagaard
 Med Forbehold af enhver Anstalts nu lig bedre
 Red og på Regjeringens eget Ansigte
 Seles hermed Medbring for bemærkede gamle
Margit Aagaard og Lars Aadmersen*

Krageri den 18de Januari 1884

Tellef. Dohu

GREGER I BÅSTØL I SEGN OG SOGE.

Båstøl er ein heiegard på ca. 2000 mål med grenser til Braudeland, Skjerli, Staddeland og Øygarden. Før Svartedauen heitte garden Oseland - garden ved bekkeosen.

I min barndom var det mykje tale om Greger i Båstøl. I mørke haustkveldar med regn og blåst hørde vi mange merkelege lydar. Det var Greger som skrymta. Konrad Motland fortalde at Greger hadde bygd innehuset i Båstøl. Han var ein framifrå steinmurar. Murane er doble, bygd med naturstein, og med torv imellom til isolasjon. Greger sank naturstein kringom på garden. Ein gong fann dei han gråtande ved sida av ein flott stein som var så stor at han ikkje kunne få han med seg.

Nær husa, nede i Lia, låg kvernhuset. Det hadde stein både i golv og vegger. Også det var bygd av Greger.

Ellers var Greger kjent for å bera jord frå utmarka og til innmarka for å auka dyrka arealet. Eg har høyrte at bøndene gjorde det same på gardane kring Flekkefjord. Ingen visste kva tid Greger hadde levd.

Bygdeboka fortel at Gregorius Halvorsen kjøpte Båstøl i 1787.

I 1795 gifta han seg med Abel Danielsdotter Braudeland.

Gregorius hadde kjøpt garden av far hennar. I 1802 blei garden verdsett til 120 riksdalar. Gregorius drukna på sildefiske i Fedafjorden i 1833.

Garden blei då verdsett til 250 riksdalar.

Sonen, Hans Gregoriussen Båstøl, overtok garden.

Han fødte 4 kyr og 7 sauer. Det ser ut til at dette var ein vanleg buskap i Båstøl.

Lars Aase

Kristine Dyrstad forteller:

BRØDBAKING I GAMMEL TID.

Heime på Guse var stekeovnen på bunnen av skorsteinen. Det var et lag murstein i bunnen, kantene var bygd opp av murstein. Taket var også av murstein og hvelvet.

Mor la inn ved i selve ovnen og fyrte kraftig, den måtte bli så varm at mursteinen blei kvit på utsida. Da tok mor ut glødnan med ei "glorage". Det var ei stang med en halvmåne oå. Stanga måtte hun ofte dyppe i ei bønne med kaldt vann, for den blei gloande varm.

Glørne hadde hun på et brett og tømte det i skorsteinen. Disse var fine å ha i strykejernet. Så hadde hun en lang stav med splitt i ene enden, splitten satte hun full av einerkvister, dypet den i ei vannbønne, ristet vannet godt av, feide så ovnen rein inne i med denne kosten. Tettet så røykuttaket og ovnen var ferdig til bruk.

Brøddeigen satte hun om kvelden. Hun blandet: Kveitemjøl, fint rugmjøl, væske og gjær i et stort traug, nok til 12 brød.

Om morgenen hadde hun i mere mjøl, tok deigen opp oå bordet og formet den til brød. Der lå de ei stund. Siden prikket hun dem med gaffel og penslet dem med kaffe.

På ei brødspa la hun ett brød. Førte så spaden inn i ovnen og ga den et lite rykk. På denne måten fikk hun lagt alle 12 brødene pent side ved side, 4 i bredden, 3 i lengden. For at døra skulle bli helt tett, puttete hun mose rundt døråningen.

Når brødene var ferdige, kløvde hun noen i to langsetter, la dem så inn igjen og tørket dem til kavring.

Kristine forteller også at hun er født i 1901. De var 12 søsken. Et barn døde straks etter fødselen. Faren døde da den minste var 8 måneder, så da satt mor igjen med 11 barn.

Jeg måtte tidlig hjelpe til. Om våren var det å bære gjødsel ut i korg på ryggen. Så var det å sette potetene. Jorda var seig og hard. Den måtte soaes og hakkes godt. Høyet bar vi inn i byrer på ryggen.

Kornet måtte meles, bindes i band og tørkes på staur og bæres i hus.

Siden måtte vi dra treskemaskinen og det var svært tungt.

Når all grøda var i hus, tok flatbrødbakingen til.

Småpotetene måtte vaskes, renskes og kokes.

Da jeg skulle lære og bake, sto jeg på en skammel for å nå opp til bordet. Det vanskeligste var å få snudd leiven og få vind under den. Vi bakte lenge og da vi var ferdige hadde vi høye setninger med brød og lefse.

Vi var mange munnar som skulle mettes. Det som undrer meg idag er at vi alltid hadde godt med mat.

fortalt til Thora Rafoss

Skonnert "JANUS" av Brevik nær forliset i aaret 186-.

Det var i aaret 186-. Vi havde en meget streng vinter. En morgen i Marts maaned kom der budskap til FEDE om, at et lastet fartøy holdt paa at skrues iland af havisen lige udenfor Skranefjeldstrand, mellom Toyefjeldet og Oxebringen, og at der maatte gjøres noget for at redde mandskapet. Fra FEDE afgik mandskap med baad, som blev transporteret paa isen, der laa i større og mindre flager. Paa nogle steder var den skruet sammen til store forhøininger med enkelte isflag stillet paa kant i en høide af op til 30-40 fod. Andre steder fandtes der raager af aabent vand, flere favne brede og meget lange.

Vi smaagutter spændte skøiter paa og fulgte færden. Paa skøiter kan en greie det meget længe, og vi havde øvelse i at kunne hoppe over raaker af flere meters bredde. Vi var trods advarslen snart forud for færden, og ankom til stedet, før mandskapet med baaden var rullet den halve distance.

Der laa da en skonnert. "Janus" af Brevik stod skrevet paa dens agterspeil med store gule bogstaver. Den var malet sort, med en ca. 2 tommer bred gul liste. Den laa lige mod land, udfør uren, ovenfor Toyen, et ca. 800 fod høit fjeld, som en husvæg lige fra vandet af, omkring 60 favne vand lige ved fjeldvæggen. Skonnerten var fortløiet til land med en mængde trosser, som havde fæstighed i stener i uren. Mandkabet havde benyttet alt fændergods, som fandtes ombord, for at holde den klar de skarpe store stener, som stak frem af uren i og under vandlinien. 12-14 store birketrær, som stod oppe i uren, havde de hugget og bragt ned. Disse var sat ned mellem fartøiet og land som fændere. Selv havde de reddet sig og alt sit tøy, som var anbragt oppe i uren og nu sad de der ved en lun ild og nød sin morgenkaffe med engelske kjæks til.

Man kan skjønne, at dette blev et ekstra maaltid for os gutter, engelske biskøiter med kaffe til, og i det frie. Disse sjøfolk havde bjerget livet og tøyen paa fast grund, men de var afskaarne fra samkvem med udenverdenen, indtil de kunne komme vandveien.

Omkring dem bratte fjeld overalt og et tykt snelag paa landet. Sjøfolkene syntes, at vi gutter var nogle kjærnekarer, som turde voge en saadan færd paa disse isflag, der flød paa et vandlag med 60-100 favne mellom sig og bunden. Vi paa vor side syntes, at de havde det rent koseligt, der de nu sad i denne ur med et seil opspændt som telt og rundt om leirilden.

Skonnerten kom fra England og var lastet med kul. Den var kommet ind paa Listerfjord. Drivisen, som med strømmen kom fra Skagerak, tok den med sig og satte den ind gjennom Fedefjord. I løbet af natten var den sat mod land lige under det høie fjeld. Derpaa skruet isen sig mere sammen og skubbete den op mod uren, hvor de fik anledning til at fortløie fartøiet og faa sine sager bragt iland. De antog, at den vilde komme til at synke. Den kom dog om et par dage i god behold ud igjen.

etter Bernt Larsson-Fedde

NORDMENN I KONGENS LIVGARDE TIL FOEDS.

Alle bygder hev sine segner og sogor om folk og hendingar frå farne tider. Ein heil del går om soldatar som "låg ute" i krig eller onnor teneste. Mest alle bygder hev sogor om karar som gjorde tenest i "Kongens livgarde til foeds" i København i unionstida. At der er so mange kjem av det at nordmennane vari stort fleirtal, ja sumtid var dei so mange at ein kan segja at garden var ei norsk avdeling.

Når soldaten fekk avskil frå tenesta fekk han utskrive eit fripass, ogso kalla militærpass. Dette inneheldt for det fyrste ei skildring av mannen, lekamshøgde, hårfarge, augefarge, kroppsbygnd o.a. Passet var prov for at soldaten var sett fri på lovleg måte og ikkje kunde takast til soldat påheimreisa. Vidare ordre frå Majesteten "til all Høye og Nedrige, Militair- og Civil Betiente, min respective tiens- og venlige anmodning og Begjæring, at de ovenbemeldte (Namn på soldaten) ey alleene overalt, både til Lands og Vands, fri, sikker og ubehindret vil lade passere, men Hannem endog, for hans gode Forholds Skyld, all god villie og gunstig Befordring bevise, hvilket jeg imod enhver, efter stand og Vilkor, i slige og andre Tilfælde, igjen at erkiende, mig erbyder."

Her er soga om ein slik mann frå Fjotland.

Han heitte Kolbein Olavson Mjåvatn og var fødd i 1738. Slekti var frå Lindhom, men faren flutte til Moland og var der nokre år. Kolbein budde på Eikeland ei tid, i 1784 var han i Eftestøl og kom til Mjåvatn ca. 1790.

Der er ei soga om han frå den tid han budde på Moland. Han kom ein dag frå skogen med eit vedlass. Der var ein kneik frå vatnet, eller elva op til garden og der leid hesten vondt for å dra lasset. Kolbein braut då ein svige av lasset og brukte den til å slå på hesten. Dette såg faren og ropte til sonen: "Far ikkje stygt med hesten, du ser vel at du har lesst for mykje !" Då sprette Kolbein frå hesten, stakk armene under skrovet og kasta hesten or skjekane. So tok han skjekane i kross over ryggen og drog sjølv lasset op i tunet.

Då gjekk faren inn og sette seg i omnskråi. Kolbein sette hesten på stallen og gjekk so inn og sa ikkje eit ord. Då lo faren og sa: "Eg visste ikkje at du var slik ein kar !"

Kolbein var soldat. Gong etter gong kom påbod frå København om å senda ned soldater. Ein dag måtte Kolbein og avstad. Fordi han var so stor og sterk vart han teken til gardist i Kongens livgarde.

Ein dag var Kolbein på arbeid i kongens lagerbu med å heisa op varor. Kolbein stod i øvste høgde ved spelet og danskane lesste på. Dei hengde på det tyngste der var, men Kolbein drog det op som ingenting. Til slutt hengde dei i ein hest. Kolbein kjende det vart tyngre enn vanleg og gjekk burt i opninga og såg ned.

Då vart han sinna og tok i av all makt og op for hesten.

Danskane prøvde å halda att, men det nytta ikkje. So måtte dei op for å få hesten ned att. Kolbein hadde sett fast spelet og sa frå at den som kom inn skulde koma ut att gjenom gluggen. Dei måtte be for seg før dei fekk hesten ned att.

Kongen fekk høyra om dette og sende bod etter Kolbein. Dei hadde ei lang samrøda og kongen gav Kolbein ein sylvmynt.

Kongen då var Kristian den 7 som vart konge i 1766 og dette hev hendt før kongen vart heilt sløv og sinnsjuk.

Kolbein var i teneste som gardist frå 1759 til 1769. So vart han sett fri og fekk sitt militærpass. Dette er til den dag i dag og eg hev fotostatkopi av det. Det stod opslege i den gamle kyrkja, men då den vart rive i 1836 vart det ikkje sett op att. Det er delt i tvo med dansk tekst på den eine halvdel og tysk på den andre.

Passet er skrive ut av: "Obrist-lieutenant af infanteriet, Premier Major og Commendeur af den Kongelige livgarde til foeds, Johan Daniel von Krebs."

Vidare står det: "Kolbend Olsen, født udi Norge, nu otte og tyve år gammel, af høye statur, tre Hamburger alen og 10-3/4 tomme lang, hvid af hår og blåe af øyne, breet af skuldre og sterk av ben." Passet segjer vidare at Kolbein har stude i Captain an Hottens Compagnie siden 26 May 1759.

Kroppshøgdi til Kolbein, omrekna til metrisk mål er 197 cm.

Når han då ogso er bred av skuldre og sterk av ben so har det ein kraftig kar.

So er det som me ser Kolbein på veg heim til fjellbygdi i sørnorge, ei kjempa, mest 2 meter høg, i si flotte gardistuniform og det han eig av godt ber han med seg. Blandt anna har han med seg ei lang jernsag som han har kjøpt. Byrg og sjølvtrygg tek han fram sitt militærpass og syner fram når han treng skyss eller ophald, og passet er godt nok det. Han får den hjelp han treng.

Han fekk garden etter faren. Då han kom heim var setehusi ringe og han måtte byggja nye. Då kom sagi til nytte. Han la timberet på ei stelling. So batt han ein stor stein i eine enden av sagi. Han stod på stellingi og drog sagi op og steinen drog ho ned att. På den måten saga han opp heile timberet åleine.

Han flutte til Mjåvatn i 1790 og døydde der i 1811. Born og borneborn tok etterkvart ut. Barnebarnet til Kolbein, Anne Durdi, vart gift med Gunnar Meland. Dei hadde Mjåvatn og dreiv garden fram til eit mynsterbruk. Då dei vart op i åri, bytte dei gard med Didrik Amland og dermed vart ætti burte frå Mjåvatn.

Ein sonesons son til Kolbein, Olav Andreas, kom til Lista. Frå han kjem Kolbjørnsætti i Lyngdal.

Tradisjonar om nordmenn som kom i Kongens Livgarde i København er der mange av i bygdene våre til og med Nordland. So lenge Livgarden fanst inntil 1814 var mestedelen av mannskapet norske. Av og til var op til 90% nordmenn. Det var nordmenn som gjorde Livgarden til eit so ageleg instrument i unionstida. Me kan difor vera stolte av desse militære tradisjonar.

Nils B. Eiesland

Fra Lister tingbok

Anno 1658 den 19 martij paa Fedde ting offuerverende mender Daniel Komblevold, Tord Suindland, Jacob Bielland, Effuen Konstaliij, Johannes Røffstad, Niels Gyland, Suend Nettland, Oluff Høyland, Besse Øysæde, Hans Ness, Oluff Hegland, Kidel Hamre.

Kongl. Maystt. foged velforstandig Pietter Stephansen loed for almuen forkynde høye øffrigheds breffe, om madskattens udgifft til herren att vederskikes. Menige mand suarede att dieris armoed var så stoer, att fleste parten visste sig iche sielffr mad til dieres egen munde. Wilde dog aff yderste formue findis lydig med aldt huis dj formaatte, och bedis att dieres elendige villekaard maatte for Guds skyld vedersigis for denne gunstige høye øffrighed.

Dette avsnittet i tingboka er blitt sitert og omtalt i en del av bygdebøkene for Kvinesdal og Fedå. Skattesystemet den gangen var faktisk mer innviklet enn det er nå og bestod av en rekke særskatter som ble innkrevd dels i varer og dels i penger.

Denne skatten som det er tale om her kaltes madskatten. Det er en leidangsskatt. Når et leidangsskip skulle rustes ut, måtte der også øroviant til. På 1400-tallet var leidangen blitt avlegs og ubrukkelig. Utgiftene som tidligere var forbundet med å ruste ut leidangen ble da til faste skatter som folk ennå på 1600-tallet strevde med å betale.

De fleste som har omtalt dette avsnittet fra tingboka, har konkludert med at forholdene i Fedde tingsted den gangen var ytterst elendige siden almuen ikke kunne greie å betale skatten. Nå varierte jo forholdene den gangen veldig fra år til år. Ett år kunne jo være det værste året, mens året etter kunne bli et kronår. De fleste hadde vel også noe å falle tilbake på, det vil si oppsparte penger på kistebunnen.

De som hadde råd til å betale skatten, betalte den vel stort sett - ellers risikerte de utpanting, men det fantes en god del fattigfolk som det ble sett igjennom fingrene med.

Ellers kan det nevnes at de som har studert skattesystemet i Danmark og Norge på denne tiden, har funnet at skattetrykket i Danmark var adskillig høyere enn i Norge. Dansk kongen passet seg vel for å hisse opp almuen i Norge. En sikker måte å gjøre det på var å sette opp skattene.

Arentz Håland

Mathias Rørvik forteller:

SUS I LIA

I Lia bodde der en de kalte for "Sus i Lia". Den første bilen han fikk se kalte han for Divelkatta. De forferdelige katteøynene ble han helt vettskremt av, han så dem for seg hele natta. A nei, ingen fikk ham noensinne i nærheten av en bil.

"Sus" hadde en hund og denne fulgte han trofast ned og opp Libakken. Så en dag kom han til Andreas Rørvik og spurte om han ville skyte hunden for den greide ikke lenger å følge han opp og ner bakken. Andreas tok hunden med seg bak låa og skaut den.

Etterpå kom "Sus", sto og så på dyret, og sa: "Kjære, nå følger du meg aldri ner og opp Libakken noe mer." Han tok hunden på aksla og bar den heim.

Noen dager senere hadde Andreas et ærend til "Sus".

Da hadde "Sus" malt stua. Den var svært grølete. Andreas spurte hva han hadde malt med. "Sus" svarte at han hadde blandet noe rødt i lyse og som malerkost brukte jeg hunderomma. Skinnen flådde jeg av han og det bruker jeg nå som golvteope.

ALLTID FORAN

NÅR DET GJELDER

TRELAST - BYGNINGSARTIKLER - VERKTØY - MALING - CEMENT - LECA
KAMSTÅL - KJØKKEN - KALK OG GJØDNING-PRODUKTER

TOBAKKSNØD

På ytre Øye i et gammelt hus som fremdeles står, bodde en eldre, enslig mann. Dette var under den første verdenskrig, tiden rundt 1915.

Tobakk var da en sagablott. Jeg kom inn der en dag til Tønnes Eriksen. Han satt og bandt garn. Det var så røykt at det var vanskelig å se han, det svidde i øynene pluss at det var en fryktelig lukt.

"Hva røyker du oå" spurte jeg? "Jo", svarte han, "Josefine kom bort med en vest etter Jakob og det lommet foret var så innsausa med tobakkslukkt så jeg kavet det opp og fylte i oipa. Det var ikke så villig til å brenne, men du for en smak!"

fortalt til Thora Rafoss

KAPTEINEN I LERVIG.

Gamle Ola Bergesøn, var søn til Berge Olsøn Lervig. Da det var meget smaat med hensyn til forældrenes økonomiske stilling under hans barndomstid, saa blev han i 14-aars alderen - det aar han forberedte sig til konfirmationen - sendt i Frøitlandsheien for at jøte sauer.

Han passede sauerne den sommer, læste Pontoppidan, bandte jøtingen og sauerne og lovede, at saa snart han blev konfirmeret skulde det være slut. Lige efter sin konfirmation i oktober forsvandt han en nat. Man savnede ham i hjemmet og med ham en del af hans klæder. En baad fandt man om morgenen i Gusevigen. Den fundne baad og de savnede klæder var bevis for, at han havde reist (rømt) fra hjemmet. Meget mere visste man ikke. Lang om længe fik man i hjemmet videnskap om, at han havde taget heierne fat og at han gjennem Lyngdal var kommet til Farsund.

Jocum Lund var paa den tid en stor mand i Farsund. Han var efter den tids begreber en større skibsreder. Til denne henvendte han sig om at faa hyre og arbeide. Lund svarede, at det først var til kommende vaar (antagelig aaret 1763) hans fartøier skulde ut, og gjorde ham begribelig, at der laa en vinter mellem og spurgte, hvorledes han vilde greie sig den mellem-liggende tid. "Æg kann arbeida ! Du kan la meg vera i huset dit og arbeida for maten." Han blev i Lunds hus og gik tilhaande den vinter og kom om vaaren ombord paa et av hans fartøier, en skonnert.

Med denne seiledehan et par aar, kom derpaa iland i Kjøbenhavn og kom der ind i den danske marine. Han gjennemgikk graderne indtil han hadde kaptein rang. Som saadan forlod han marinen og drog hjem til Kvinesdal for at overtage sin fadrenegaard, Lervig,

Hans hjemkomst indtraf sent en høstaften. Han fremstillede sig i uniform og bad om husly for natten. Han traf paa sin moder, der var hjemme alene, ikke kjendte ham, og svarede, at det var hende en umulighet at kunne ta imod en saadan mand. "Inkje hev eg at legga deg i - og ikkje hev eg mad, saa du kann eta."

Han gjorde oppmerksom paa, at han var en kongens mann og der kunde bare forsøge at nægte ! Gamla blev rent forskrækket og beklagede at der i huset ikke fandtes mad, som en saadan mann kunde ta tiltakke med. Hertil gjorde han den bemærkning: "Jeg kan ta fisk og kartofler !!" Denne sidste sætning har hun nok ikke forstaaet, thi hun svarede: "Far, eg skal gjera alt eg kann ! Eg tykkje du hev so smaa føta, at du kan bruka mine toflar." Hun stelte med ham paa bedste maade og det viste sig at de snart blev de bedste venner. - Den næste dag fortalte han saa, at han var hendes søn, og at han var kommen hjem for at overta gaarden. Efter at have overtaget gaarden giftede han sig. Der fortelles, at han tog sig en tur rundt fra gaard til gaard for at se sig ud en livsledsagerinde. Under denne sin reise kom han til Haugeland i Fede.

Her var manden meget videbegjærlig og som saadan rent uforskammet i at fremkomme med en mængde mindre paakrævede spøragsmaal, som: "Kva er du for en kar ? Kva reise du om ?" Paa dette sidste svarede han, ifølge sagnet: "Jeg reiser rundt for at se mig ud en kvige". Men det kan nok hände, at det sidte ord er bliit misforstaaet og saaledes forvandlet. Han har maaske sagt en pige (udtalt pie). Manden paa Haugeland vilde ogsaa ha greie paa, hvad han trodde om den unge mann som var kommet til Lervig. Han var saaledes uvidende om, at det var denne han talte med. Om han var rik og saadant mere. Hertil skal han ha svaret, at man ikke af kuftens udseende altid kunde dra de rette slutninger med hensyn til en mands økonomiske forholde.

Mange er de skrøner som kan fortelles om kapteinen i Lervig. Han var ifølge udtalelser, en stor mann i den dalevende slægts øine. Han døde i midten av april aaret 1828, nær de 80 aar gammel. Hans værge med gehæng hang paa veggen i bedstestuen i Lervig, da jeg var barn, og det var for mig store øieblikke, naar jeg fikk lov at se disse hans sager. Jeg har arvet hans kaarde av damasceret staal, den hanger på væggen hjemme.

etter Bernt Larsson-Fedde

Etterlysning:

Har noen slektgranskere skaffet opplysninger fra Danmark om Mads Andersen, født i Horsens, Danmark, cirka 1677 ?

Han var kapelan i Kvinesdal fra 1707 og ble sogneprest i en alder av 65 år. Han var gift første gang med Elisabeth Christensdatter Gotzen. De fikk en datter, Elisabeth, som giftet seg og muligens fikk 14 barn.

Mads giftet seg andre gang med en datter av sogneprest Handrup. Etterkommerne skulle være mange.

Hvis noen har informasjon om Mads Andersen, så vennligst ta kontakt med:

Thale Adolfsen, Ribås, 4480 Kvinesdal.
telefonnummer 043-50789

VI PRØVER SÅ LANGT DET ER MULIG Å DEKKE OPP MED RUTETILBUD I KOMMUNEN, SAMT TIL OG FRA FLEKKEFJORD.

SKOLERUTER KJØRES TIL OG FRA ALLE SKOLER I SAMME DISTRIKT.

TUR-KJØRING FORETAS ETTER BESTILLING BÅDE INNEN OG UTENLANDS.

SHOPPINGTURER TIL BILKA, AALBORG OG WEEK-END TURER TIL FLENSBURG I TYSKLAND.

VED VÅRT REISEBYRÅ STÅR VI GJERNE TIL TJENESTE MED BILLETTER FOR TOG, BÅT OG FLY.

KATALOGER OVER POPULÆRE FERIESTEDER.

TLF. 50031

REINERT SOLBERG.

Reinert Solberg var "regliøs".

Han trodde på gjenfødelse og han hadde blant annet vært med Moses over Rødehavet i et tidligere liv. En gang, på sine eldre dager, hadde han problemer med å knytte skoene. Til Georg Moi sa han da at slike problemer ville han ikke ha når han kom igjen som en "liten gud".

Til en kone han ikke likte, sa han: "Du kjeme atte som ei padda". Han trodde også at "juniverset" bestod av jorda som var hol og at vi bodde på innsida. Han var likevel først og fremst kjent for alle de mennesker han hjalp økonomisk, da han ifølge sin troslære (en blanding av kristendom og hinduisme) skulle gjøre godt for å komme igjen som et bedre menneske.

Han levde i sølibat, men glemte aldri sin ungdomskjæreste.

Alexander Moi/Peder Fidjeland

Følgende artikkel er Reinert Solbergs egen fortelling om sitt liv. Det er ikke foretatt rettelser av ord eller stedsnavn. Alt er gjengitt som i originalmanuskriptet.

MITT 80 ARIGE LIVS TILBAKEBLIKK.

Ole Solberg var født i 1833 på gården Solberg i Kvinesdal. Han giftet seg med Serine Anders-datter, født 1833 på gården Stokkeland i Kvinesdal. De inngikk ekteskap i 1858, og deres ekteskap veldignedes med 7 barn, 5 gutter og 2 piker. Henholdsvis Andreas Severin, født 1859, død 1921, Anders Bertin født 1862, død 1928, Reinert Andreas født 1864 - ikke død -, Alfred Alin, født 1867, druknet i 1897, Sara, født 1869, død 1872, Gurine Bertine født 1871, død 1920 og Ole Serenian født 1867, død 1889.

I 1852 kjøpte min far, Ole Solberg, en liten gård på Moi i Kvinesdal og bygget nye hus og lader i 1864-65. I 1864 kjøpte han en liten gård til på Moi, i 1869 kjøpte han også gården Stakkeland beliggende på Kvinesheia. Denne gård blev siden om sommeren vår sæter.

Vi barna vokste opp på Moi, men hver sommer måtte vi fire ældste gutter etter tur gjøte fars storfe og naboenes geiter og sauer på Stakkelands sater, inntil vi skulle gå for presten. Siden arbeidet vi sammen med far på gården.

Fem av Ole Solbergs barn reiste etter tur til USA. Andreas reiste i 1880, kom tilbake i 1899, A. O. Solberg reiste i 1882 og kom tilbake i 1903. Jeg reiste i 1885 og kom tilbake i 1899, Alfred reiste i 1887, druknet i 1897. Bertine reiste i 1889, kom tilbake i 1914, men reiste tilbake igjen og døde i 1920.

Vi fire brødrene arbeidet en tid i tømmerkogen og på jernbaneanlegg i USA. Den siste sommer arbeidet vi på Redmond, på banen som går fra Seattle til Gilman-coolmine. Da arbeidet der tok slutt, bestemte vi oss til å oppta fritt regjeringsland. Vi fant det vi likte i nærheten av Snow-kvalmi elven. Vi opptog hver sin kvart 160 acer, tilsammen 640 acers - omkring 2600 mål - med tømmer og dyrkbart land.

I oktober 1887 pakket vi sammen det lille vi hadde, telt, seng, gangklær og redskaper, tok dem på ryggen, og så vandret vi den 7 engelske mils lange vei gjennom store tømmerkoger. Vi måtte gå av fra vognveien, og den siste mil måtte vi traske gjennom Amerikas urskog. Om kvelden nådde vi frem til det sted som blev vårt framtidige hjem. Vi satte opp teltet, redde vår seng på bakken, spiste litt og sovnet og hvilte ut til morgendagens nye strabaser.

Den neste morgen begyndte Andreas og Alfred å rydde en gangsti ut til kjøreveien, mens Anders og jeg reiste den 18 engelske mil lange veien til storbyen Seattle, for der å gjøre våre innkjøp av komfyr og arbeidsredskaper, økser, sager, høvler og ellers alt som trengtes for å bygge de nye husene. Den neste dags aften kom vi hjem, veien var da ferdig, og den neste morgen måtte vi bære sakene våre hjem.

Derefter ryddet vi tuften, sagte ned 3 a 4 fots digre cedertrær, kløvde dem i 4 med kiler og slegger, og så teljet og kløvde vi dem, og av den slags cedertrær bygget vi vårt nye hjem. Med en "stor-hansag" saget vi bord og planker til tak, gulv og inventar i huset. Og etter 2½ måneds tid kunne vi flytte inn i vårt nye hjem. Og der bodde vi i flere år.

Siden ryddet vi land, hugget ned små skoger, brendte og ryddet den bort fra det land som vi om våren skulle plante poteter og grønnsaker. Men vi trengte også penger.

Fra en logger - en tømmerdriver - tok vi akord på en halv mils langt dike, og så stort at han kunne fløte sitt tømmer gjennom det og ut til Snowkvalmi elven. For det fikk vi 200 daler.

Fra en annen tømmerdriver tok vi en ny akord på en engelsk mil langt dike, gjennom det skulle hans tømmer også fløtes ut til elven. På det tjente vi 550 daler. Om høsten begyndte vi på et dike på en engelsk mil langt gjennom vårt eget land. Det tok oss to vintre for å fullføre det. Det var meningen å fløte vårt eget tømmer ut til Snokvalmi elven. Og 2½ år etter vi optog vårt land begyndte vi tømmerdrift.

Det første år gikk det nokså godt, men så kom de dårlige tider. Tømmerprisene gikk ned og vi måtte sette vårt land i pant. Vi arbeidet hårdt, men allikevel øket gjelden. En 10% er ågerrenter. Den øker både når man sover og er våken.

Vi holdt på med tømmerdriften i 6 år, da gikk vi alle trett, solgte ut og gav opp hele tømmerdriften.

I 1896 kom nyheter ut fra Alaska at man hadde oodaget rikholdige gulleier i Klondyke, og mange skulle reise derhen. En kamerat og jeg gjorde oss også klar til å reise dit. Den 10. mars reiste den første damobåt fra Seattle til Alaska. Vi var omkring 250 mann med båten. og to dager senere landet den på havnen, nær en liten by, i Alaska.

Et par dager forut var det kommet ny-sne like ned til sjøen. Derfor drog vi til høidene på våre sleder. Hele årets proviant og redskaper til båtbygging, økser, sager, høvler, hammer, spiker, stry og harpiks, et telt, ovn, seng og gangtøi, samt arbeidsredskaper, - det jeg hadde med veiet om lag 700 kg.

Vi drog det på sleder opover til toppen av Cheelkoot-pass, der måtte vi bære det på ryggen. Kommet over, drog vi det igjen på våre sleder. Vi arbeidet hårdt, satte telt, og redte vår seng på snøfonna og hvilte godt, for den neste morgen å stå opp uthvilte, for å begynne igjen.

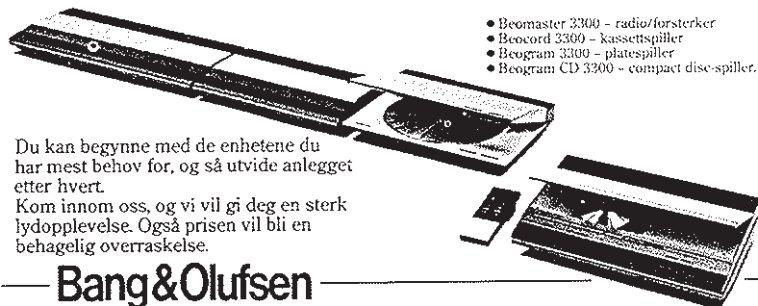
Ved "Moodlaik" bygget vi vår båt. Vi trengte 8 dager fra vi fælte trærne i skogen til den var ferdig. Ved iskanten lastet vi inn vår proviant og alt det redskap vi hadde med. Vi drev så nedover elva om lag en time. Da kom vi ned til et sted, som bærer navnet

"Mails-Canjen". Det var et sted hvor elven i tusen og atter tusen

DETTE ER IKKE HISTORIE -
MEN NYTID OG FREMTID.
MED ANDRE ORD
BANG & OLUFSEN PÅ
SITT BESTE.

Hør Beosystem 3300 - så avansert og likevel så enkelt

- Beomaster 3300 - radio/forsterker
- Beocord 3300 - kassettspiller
- Beogram 3300 - platespiller
- Beogram CD 3300 - compact disc-spiller

Du kan begynne med de enhetene du har mest behov for, og så utvide anlegget etter hvert. Kom innom oss, og vi vil gi deg en sterk lydopplevelse. Også prisen vil bli en behagelig overraskelse.

Bang & Olufsen

NILS KLOSTER A/S 4480 KVINESDAL TLF. (043) 50533

av år har skåret sig vei gjennom et av lava formet fjell, med omkring en mil lang kanal. Og på elvens begge sider står fjellveggene like op. Litt ovenfor begynte elven å gå hvit. Våres båt gikk på en sten og fyltes med vann. Min kamerat kom sig iland, men jeg måtte følge med båten. Alle de tunge gjenstandene våres sank. De lettere fulgte med strømmen. Tre ganger gikk båten rundt, allikevel holdt jeg mig fast i båten. Lengere nede utvidet elven sig, båten lå da hvelvet, dens for- og bakstavv støtt mot grunnsteinene. Jeg kom mig av båten og svømmet og krabbet mig til land. Jeg blev liggende mellom to store isblokker for å hvile mig litt, men så sprang jeg op og hoppet og sprang og sprang og hoppet, inntil to dansker som kom til fikk tent et stort bål. Der stod jeg og varmet mig. Danskene reiste så ned til sine båter og fortsatte ned elven. Har ikke sett dem siden.

Min reisekamerat kom litt efter over til meg. Der stod vi begge hele natten og varmet oss og fikk tørket klærne våre.

Vi stanset der i to dager, søkte og fant vår båt igjen og en del av vår proviant, teltet og klærne. Så fortsatte vi ned til "Hwitthorss" - hvite hesten -. Den er den farligste foss på hele Youcon-elven for båter å gå igjennem. Men da vi kom dertil lå isen fremdeles på hele vestsiden, så vi tok både båt og ladning på våre sleder, og drog dem ned forbi Hwitthorss. Derfra fortsatte vi så ned over elven til "Laike - Labarge". Dette er det største vann langs hele Youconelven, 40 engelske mil sies det. Der blev vi, med flere liggende i tre uker å vente på at isen skulle smelte. Derfra fortsatte vi så, og la til ved "Lauss-taun" - kaldet "Lusebyen". Den ligger ved Klondyke-elvens utmunding i Youcon-elven, mens storbyen Dawson ligger på nordsiden av Klondyke og på østsiden av Youconelven.

I Dawson fikk vi arbeide en tid. Daglønnen var 15 dollar. Så blev daglønnen satt ned til 10 dollar. Vi reiste da op til Eldorado. Her senket vi et hull, men fant ikke gull. Siden arbeidet vi på forskjellige gullminer for 15 dollar pr. dag, inntil frosten i september satte inn. Først da fikk jeg tid til å bygge mig selv et lite hus hvor jeg tenkte å bo om vinteren. Men ferdig med det, fikk jeg et tilbud fra en norsk gutt, Ole Karbo fra Takoma Wash. om å gå med ham i et Laey, på 50% for sammen med ham å grave og vaske det ut.

Vi arbeidet med det hele vinteren, og da gullet om våren var utvasket, veiet og delt i to like deler, da hadde vi, Ole og jeg hver tjent fem daler pr. dag, tilsammen 1000 dollar.

Ole Karbo reiste da hjem til Takoma, og jeg fikk hans bror, John Karbo, til partner. Vi senket et par huller, men fant ikke gull.

Så fikk vi høre at en gammel Skott-lender hadde funnet gull over på Gulldheél. John og jeg gikk over og staket hver vår Gulldheel Claim, og fikk dem rekordet. Så kjøpte vi en liten gull claim på Gulldheel, for 700 dollar, som vi tenkte å arbeide ut om vinteren.

Vi bygget hus der og begyndte å arbeide, men så blev jeg syk i nervefeber, og blev liggende på hospital i tre måneder.

John leiet med sig en mann. Daglønnen var 10 dollar. Da jeg kom hjem igjen blev jeg kokk, og da Claimen var utarbeidet og gullet utvasket og oppgjort, var vår gjeld 1700 dollars. Det var den 17. mai 1899, og vi reiste ned til byen Dawson for å feire den 17. mai.

I Dawson blev jeg forkjølet igjen, og følte mig temmelig syk, og jeg forstod at det sikreste for mig var snarest mulig å komme mig ut fra Alaska. Jeg solgte min Gull-heel-claim for 14.000, betalte vår gjeld og delte resten mellom John og mig mot at jeg fikk en halv interest i hans gull-heel claim.

Den 20. mai kom to av mine brødre, Andreas og A.O. Solberg, Lars Hunsbid, Kvinesdal og Halvor Dahle fra Telemarken ned til Dawson med en stor ferje, lastet med 20 tonn poteter og 10 melkekuer. Noen dager etter blev det hele solgt med god fortjeneste.

Jeg følte mig fremdeles syk, og jeg overdrog alt jeg eide der til min bror, A. O. Solberg, og han og John Karbo blev partnere i de to neste år. Den 22. mai reiste dampbåten op Youconelven. Min bror, Andreas og jeg og en del andre menn og kvinner blev med.

To dager etter la båten til ved Hwitthorss. Derfra gikk Andreas og jeg tilfots om lag 10 engelske mil op til Meils-Canjen.

Litt ovenfor lå en mindre dampbåt som førte oss op til Lake-Bennet. Derfra reiste vi den samme dag med jernbanen til kystbyen Skagoway. Ved bryggen lå en stor dampbåt, og to dager senere landet vi i Seattle Wash. Det var i 1899, altså 2½ år efter at jeg i 1897 forlot Seattle.

Til min første reise fra Seattle til Dawson, Alaska, medgikk der tre måneder, og turen tilbake tok 8 dager.

Min bror, A. O. Solberg og John Karbo kjøpte en Gull-claim for 40.000 dollars. Da den to år efter var vasket ut tjente de 20.000 dollars hver.

Min bror, Andreas og jeg stoppet i Seattle noen dage, og besøkte venner og kjendte der og i omegnen. Jeg var glad forat jeg kunne betale størstedelen av vår felles gjeld, resten betalte brodr A. O. Solberg.

Andreas og jeg kjøpte så billetter hjem til mor-Norge, og vi kom hjem igjen til Kvinesdal 8. september 1899.

Vi var hjemme en tid ut på vinteren, da flyttet Andreas ned til sin fortids "kjæreste" Grete Vårum, Egeland, og jeg gikk med ham.

Om vinteren 1900-1901 gikk jeg på fylkes-skolen på Liknes. Jeg var da 37 år gammel. Om våren reiste jeg igjen til Amerika. Min bror A. O. Solberg var kommet ut fra Alaska. Han var ikke god, og så måtte jeg overta gården og forretningene hans, mens han og hans kone reiste hjem til Norge på en ferietur. Jeg måtte gjøre en ny tur til Alaska, men den var kun kort.

Fire ganger har jeg reist over til Amerika og tilbake igjen. Den siste gang var i 1933. Men fra den tid da jeg i 1887 optok vårt land, til jeg i 1933 kom tilbake, var der foregått store forandringer. Nesten hele tømmer skogen, helt fra Redmond til Snokvalmielven var forsvunnet, men så var det meste og beste dyrkbare landet ryddet og dyrket.

Hundreder av melkekuer gresset da utover jordene. Melken sendtes hver dag med store lastebiler på gode sementveier til Seattle. 6 á 7 familier levet da på det land som "brødrene Solberg's" engang eide. På begge sider av det ryddede land var der bygget sementveier, og oppe i bakkeskråningen var der bygget nye moderne hus.

Min bror, A. O. Solbergs enke levet også der på en gård med sin store familie, 3 gutter og 7 piker. Den fjerde gutten, Alfred Solberg lever med sin kone og tre barn på A. O. Solbergs gård her på Moi i Kvinesdal. Og alle er glade, helsige og i beste velgående. Bror hans, Arne Solberg - sønn av første ekteskap - lever også her på Moi på min fars gamle gård. Jeg har også en liten gård på Moi, kaldet "Borghammeren", nu Solborg, og her håper jeg ennu i mange år å kunne leve i fred.

Min søster, Bertine, var død da jeg var over i Amerika. Hun hadde fire gutter, to lever og to er døde. Den eldste Theodor Chrey lever på hennes gård, har vært gift og har to voksne barn.

Tønnes O. Jerstad, Palma Solberg og jeg var også over og besøkte dem. Theodor Chrey tok oss da med på en to dagers biltur utover The Olympig Peninsula. Der fikk vi også se "Det Stille Havets vanne", og hvorledes havets bølger brød sig innover Stillehavets kyster.

Tønnes Jerstad og Palma Solberg og jeg prøvde også en flyvetur fra USA Nawyojard - Bremmeston og hjem til Seattle.

Den 8. juni 1933 reiste jeg med "Stavangerfjord" til USA. Kommet til New York blev jeg mottat av fru Janna Thompsen - født Thorsen, Flekkefjord - og hennes mann Peder - Sandeid, Ryfylke -. De hjalp meg på jernbanen, og tre dager etter var jeg i Seattle. Der blev jeg møtt av min venn Gust Sten, og siden gikk turen å besøke slekt og gamle venner og kjendte. Og i oktober begyndte jeg tilbaketuren. Jeg stoppet noen dager i New York hos Thompson's. Hennes mann var med mig og kjøpte en drosjebil som jeg hadde med mig hjem til Norge. Så fra Stavanger kunne jeg kjøre i egen bil hjem til Kvinesdal den 5. november 1933..

Min far døde i 1905, 72 år gammel, og min mor døde i 1920, 88 år gammel. Og hele Serine og Ole Solbergs familie er nu alle døde og borte. Jeg er alene tilbake. Men jeg håper at jeg ennu i noen år vil kunne leve her i den naturlige Verden. For jeg vet at tiden nærmer seg, da Jesus, som den gjenopstandne nye Messias vil komme igjen sammen med sine hellige, for da å kunne gjenoppreise sitt fredens og rettferdighetenes rike på Jorden.

Mitt 80 årige livs "tilbakeblikk", det er hermed fortalt. Det er allerede så langt at det blir vanskelig å få det trykt i bladet. Og så avslutter jeg med et godt ønske om hell og lykke både for bladets personale og dets lesere og likeså til alle kjendte og kjære Kvindøler.

NB. Jeg kommer kanskje igjen i bladet, da akter jeg å fortelle om mitt fortidige 2000 årige livs tilbakeblikk. Det er iallefall for mig selv, av langt større og viktigere rekkevidde enn mitt naturlige livs saga er.

Med vyrdnad

Reinert Solberg, Kvinesdal.

Ingen Spytning mere i Liknæs Kirke.

En oaaskjønnelesværdig Forbedring.

Liknæs Kirketilsyn, der i Møde den 14de Februar d. a. bl. a. udtalte, at Indretningen i Kirken var saadan, at en ordentlig Rengjøring var omtrent umulig, fik - iflg. sin Henvendelse derom - af Sundhedskommissionens Formand, Herr Dr. E. Hansen den kraftigste Støtte for sit Forslag om at rive ned Kirkens "rakryggede" Stole, der af et vittig Hode er kaldt "Liknæs Tæringshuler".

Ved Repræsentantbeslutning af 9 Juni og Departementets Apobation af 9 d.M. skal Kirken nu udstyres med nye, tidsmæssige Bænke, omkring hvilke der kan vaskes "med Svabere og Grønsæbe", og mellem hvilke blir Plads til Spyttebakke.

"Flekkefjordsposten" fredag 18 juli 1902.

**TINFOS JERNVERK A/S
ØYE SMELTEVERK**

Ved ØYE SMELTEVERK i Kvinesdal produseres:

FERROLEGERINGER:
manganlegeringer til verdens stålindustri.

SLAGG:
til veibygging, fyllmasser og jordforbedring.

ELEKTRISITET:
ca. 70 millioner kilowattimer elektrisitet
pr. år gjenvinnes fra smelteovnenes avgasser.

FISK:
Øye Havbruk A/S produserer piggvar og
driver utvikling på området varmekjære fiskearter.

Bedriften har 230 medarbeidere og er største industriarbeidsplass i kommunen.

TINFOS Postboks 66, N-4434 Øyestranda, Norge.
Telefon: 043-50 777. Telex: 21869 FEMAN N

Nå er tiden inne for et nytt nummer av Kvinesdal Historielags medlemsblad.

Det er vår tanke at det minst skal gis ut to nummer av bladet hvert år.

Hva tilgangen på bidrag angår, skulle ikke dette være noe problem, har man tid og overskudd er det ingen mangel på kilder å øse av.

For oss i redaksjonen fører dette arbeidet til et økt kjennskap til fortiden i våre lokalsamfunn og nærmiljø, håper at medlemsbladet også for leserne kan være med å styrke tilhørigheten og forståelsen til det som engang var.

Med dette vil vi takke alle som har levert bidrag, og oppfordre gamle og nye bidragsytere til å sende mer materiale til framtidige medlemsblad.

En særlig takk til Karoline Willumsen for en spesiell gave til Kvinesdal Historielag.

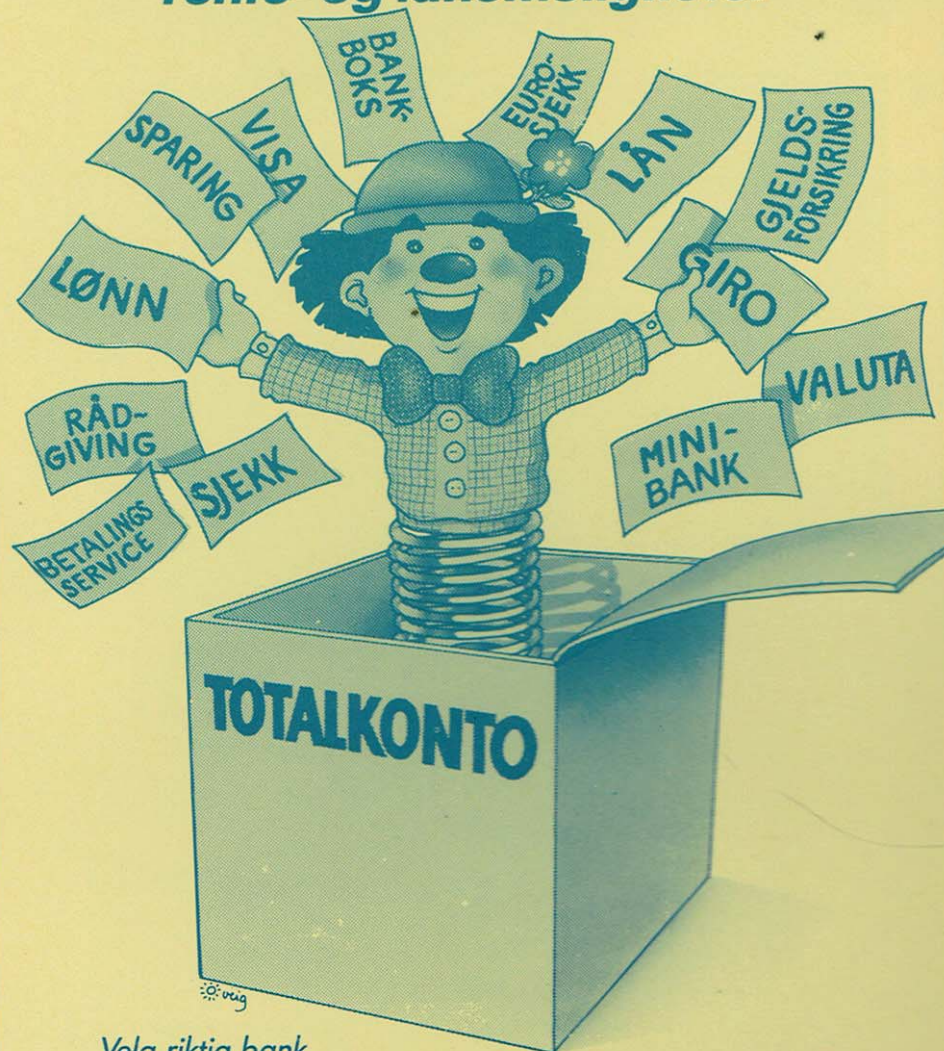
En takk til Lotte Aamodt og Steven Ireland for å ha tegnet alle illustrasjonene.

Sist, men ikke minst håper vi på større medlemskap i Kvinesdal Historielag og oppfordrer gamle og unge til å bli medlem.

Hilsen redaksjonen:

Harald Aamodt
Alf Jerstad
Andreas Em. Moi
Jorunn Hølmebakk

Totalkonto i Sørlandsbanken er enklere å bruke, og gir deg bedre rente- og lånemuligheter

Velg riktig bank

SØRLANDSBANKEN

